

До Министерството за образование и наука на Р. Северна Македонија

Pranuar: 04.05.2020			
Org. Един. Njësia Org.	Број: Numer:	Прилог: Shtojcë:	Вредност: Vlerë:
26	456/4		

СТРУЧНО МИСЛЕЊЕ

за вреднување на ракописи за учебници по наставниот предмет „Македонски јазик и литература за II (втора) година гимназиско образование

Комисијата доби на увид три учебника за втора година од средното образование, под шифри 013, 014 и 015. По темелниот преглед на трите учебници, се наметнуваат следниве сознанија:

1. **Учебникот број 13 драстично се истакнува пред другите два ракописа според својата термилошка (дефинициона) јасност.** Во него сите книжевни, лингвистички (граматички), медиолошки и генолошки (жанровски) поими се точно и јасно дефинирани, а дефинициите се главно прилагодени кон возраста на ученикот. На рамниште на теорија, тој е убедливо најдобар.

За жал, во другите учебници се провлекуваат и термилошки недоследности, па дури и неточни дефиниции. На пример, во учебникот бр. 14, на стр. 202 фантастиката се дефинира како *жанр*: „Фантастиката е уметнички жанр (литература, филм, уметност) кој ги надминува границите на реалноста опишувајќи измислени, натприродни или неверојатни настани, светови и суштества“. Дефиницијата е точна од оној дел - „кој ги надминува границите на реалноста“, меѓутоа не е точно дека фантастиката е *жанр*. Авторите го усвоиле популарното (ТВ и филмско) одредување на фантастиката како жанр. Но фантастиката во книжевноста не е исто што и во визуелните уметности. Освен тоа, не е јасно – тие велат дека фантастиката е жанр во литературата, филмот и „уметноста“. На која друга уметност мислат? Музиката не познава фантастика, а скулптурата и сликарството познаваат само надреализам, не и фантастика, од едноставна причина што не можат да предизвикаат *колебање* како книжевната фантастика, која го остава читателот да се колеба врз прашањето: *се случи тоа или не?* И ако фантастиката е жанр, тогаш зошто се јавува во книжевноста низ различни жанрови – од краток расказ, преку роман (особено магиски реализам), до сказните во фолклорот или митовите во светите книги (Библијата и отворањето на морето пред Мојсеј), а во некои случаи се јавува само како *дел од текстот на некој жанр*, на пример – средбата на Инквизиторот и Христос во прочуениот роман на Достоевски? Кога фантастиката би била жанр, тогаш би говореле и за реализам како жанр, затоа што и најнаивните но точни претстави ја спротивставуваат фантастиката на реализмот. А ако е реализмот жанр, тогаш тоа е и романтизмот, и целата теорија на жанровите (генологијата) паѓа во вода. Фантастиката не е жанр, туку *својство* на книжевноста, како и „реализмот“ и „постмодерната“. Има и други, доста невнимателни формулации во овој учебник, како на пример оваа: „Од сите претставници на германскиот романтизам, Хофман има најсилно влијание врз развојот на европската книжевност во 19 век“. Прво: не знаеме дали е така, затоа што и за Гете, исто така, може да се каже дека бил „највлијателен“. И второ: европската книжевност на 19 век, во втората половина е во знакот на реализмот, кој, рековме, се доживува како опозитен регистар на говор по однос на фантастичниот.

Во учебникот број 13, на јасен и поимно точен начин се дефинира фантастиката прилагодена кон возраста на ученикот, преку категоријата лик: „Ликовите кај Хофман често се движат на границата меѓу секојдневната стварност, при што таа граница станува нестабилна и проблематична.“ 213 Оваа дефиниција е едноставна парафраза на најточната теоретска дефиниција на фантастиката како „граница“ (колебањето и „треперењето“ кај Цветан Тодоров и Ренате Лахман). Се гледа дека авторите се теоретски одлично запознаени со книжевните поими. За разлика од учебникот број 13, во учебникот број 14, фантастиката се дефинира како „спојување на реалното и натприродното“ (стр. 200) што не е точно – фантастиката не е спојување на веројатното со неверојатното, туку *треперење на границата на двата света*, како што е кажано во учебникот 13. Затоа и не знаеме дали „измислениот“ свет е вистинит или не – ние сме *на границата* (од јавето и сонот, на пример). Учебникот број 13 оди и чекор понатаму, па фантастичното го сврзува со психологеми: страв, сомнеж и клучното за фантастиката – неизвесноста:

„Во расказите на Хофман фантастичното е поврзано со психолошкото доживување на ликовите. Стравот, сомнежот, опсесијата и вантрешната нестабилност ја обликуваат нивната перцепција на стварноста. Читателот постојано се соочува со неизвесност во однос на тоа дали необичните настани имаат реална основа или произлегуваат од нарушената свест на ликот“ (стр. 213). Конечно, со ова станува јасно дека фантастиката не е жанр, туку *гранична состојба на дискурсот кој минува од реализам во надреално*. И сосема точно се кажува: не е фантастиката жанр, туку фантастичниот расказ е жанр: „*Песочарот* му припаѓа на фантастичниот расказ, жанр во кој необичното не добива прецизни рационални објаснувања“ 215.

Кратко, јасно и прецизно, а во суштина – „припитомена“ дефиниција на врвни теоретичари како Тодоров и Лахман.

2. **Терминолошката прецизност**, според тоа, е на страната на учебникот број 13. Во учебникот број 15 пак, во одделот за романтизмот, се вели: „Романтичарите ја ослободиле уметничката постапка од сите правила, ги запоставиле логиката и смислата и се стремеле кон целосна слобода на изразувањето“ (стр.190). Ова е пример за проблематична, нејасна и противречна дефиниција. Се разбира, искусен литературозналец чувствува што сакале авторите да кажат - дека романтичарите, по однос на класицистите не им робувале на правилата (нормативна поетика, рецептура за пишување) и дека се држеле до „индивидуална поетика“, дека се избориле за уметничка слобода, но уметничката слобода не подразбира „целосна слобода на изразувањето“ ниту ослободување на уметничкото дело „од сите правила“. На пример, копнежот на романтичарите по музикална песна бара *правило* за правилни гласовни повторувања (гласот - „кобен вибрант“ *Р* во „Гавранот“ на Едгар Алан По), како и задолжителна *рима* (римата е најстрогото книжевно *правило*). За сонетот и да не говориме, омилен кај романтичарите – таму и бројот на слоговите во стихот е строго правило. Според тоа, не е точно дека романтичарите се ослободиле „од сите правила“. Станува збор за *промена на емотивниот однос кон светот* – слободата на чувствување на светот и кршење на општествените стереотипи, и особено – класицистичката поетика. Исто така, не станува збор за тоа дека романтичарите „ги запоставиле логиката и смислата“: логиката да, но смислата не, зашто уметничките дела, дури

и најромантичните, имаат *смисла*, која е дериват на значењето (кое е логичко). Да немаа смисла, немаше да ги читаме ни Гете, ни По, ни Хофман.

Има и други термилошки неточности во овој учебник, во ова поглавје. На стр. 191, на пример, за лириката на романтичарите се вели дека ја карактеризира „премин од метафора во алегорија“, што не е сосема точно – токму „Гавранот“ покажува дека птицата е метафора, односно симбол, затоа што симболот во секоја поетологија се дефинира како „тематизирана“ метафора. На истата страница стои уште една нејаснотија: дека романтизмот (лириката) ја карактеризира „употреба на метонимија и перифраза“, а притоа не се дава дефиниција ниту за метонимијата, ниту за перифразата. И овде, само искусен критичар-теоретичар ќе сфати за што станува збор – метонимијата не е овде сфатена како стилска фигура, туку е *принцип на композиција* и води кон „просторно поширока“, „прозаизирана“ песна како „Гавранот“. Истото важи и за перифразата – метафората *гавран* се претвора во низа *експликации* и наративни *трансформации*, кои како поетски слики го објаснуваат и го потврдуваат нејзиното симболичко (метафорично) значење. Во таа смисла, авторите сакаат да кажат дека романтичарската лирика е „поразбирлива“ од симболистичката и модернистичката воопшто – метафорите не се силни, но тоа *нужно* не значи дека се „поминува од метафора на алегорија“ ниту дека од метафора се поминува на метонимија и перифраза.

Според тоа, дефинициите на поимите во учебникот број 15 некогаш се погрешни, некогаш нецелосни, а некогаш – нејасни и контрадикторни. Бараат огромен напор и огромни знаења од наставникот да ги објасни (таканаречени „зипувани“ дефиниции). Некои термини воопшто и не се објаснети. Тоа е лошо за ученикот и делува демотивирачки. На некои места има и материјални грешки: Валтер Скот е напишан како Волтер Скот (191), а на некои места (како при дефиницијата на *романтичарската* драма) се даваат *општи места* кои важат за секоја успешна театарска претстава: „преплетување на писателот, артистите и публиката“ што значи – интеракција при рецепцијата на театарската претстава и „целосна комуникација“ како идеал на театарското општење (192).

Термилошки, учебникот број 14 на места е нешто попрецизен и доста појасен од оној под шифра 15. Ако се погледне истата партија за романтизмот, на стр. 192, се наоѓаат точни одредници за оваа стилска формација (Издвоен параграф „Најважното за романтизмот“, но нему му претходат 66 густе редови збиен текст, во кој графички можело да се потенцираат *најважните нешта*. Освен тоа, тој „блок—текст“ (кој одбива од читање при самиот поглед, зашто е компактен како „тула“), е коктел од историографски податоци, биографски податоци, социјални околности во кои се јавува романтизмот, во кој само 29 редови се потесно сврзани со *поетиката на романтизмот* (Од „Една од најважните карактеристики... на стр. 191 до „...духовна убавина и инспирација“ на стр. 192). Преоптовареноста со „вонтекстовни“ пристапи е очигледна, за сметка на „иманентниот“ пристап кон книжевниот феномен на романтизмот. Потоа, во истиот стил на „блок-текст“ оди целината за Бајрон, па извадок од „Прошталната песна“ на *Странствувањето*, а веднаш под неа одат прашања за анализа, без да се покаже анализа на барем десет стихови од цитираниот извадок.

Во учебникот број 13, спротивно, во единицата за Бајрон, во разигран графички стил најпрвин се даваат одредници (посебно истакнати параграфи, болдирани) за поемата: „Жанр: лирско-епска поема“; „Односот меѓу ликот и авторот“ (стр. 204),

а потоа се поминува на детална анализа на „Проштална песна“, повторно во кратки аналитички параграфи: „Мотивот на заминување и родниот крај“, „Осамениот херој“, „Контрастот Харолд – паж“, „Природата како огледало на внатрешната состојба“, „Мотиви во поемата: патувањето, историјата, Бајроновскиот херој“ (стр. 206) Дури потоа, по овие акценти, доаѓа одделот „Прашања и задачи“: Објаснете зошто Харолд ја напушта Англија. Како описот на замокот го поткрепува неговиот однос кон родниот крај?“ (стр. 207). Потоа, на истата страница доаѓа до една крајно интелегентна мнемотехничка досетка: задача која бара да се вратите назад во материјалот, на Волтер, па вели: „Споредете го заминувањето на Харолд со заминувањето на Кандид од замокот на баронот (Волтер, „Кандид“). Во што се состојат сличностите и разликите во однос на причините за заминување и односот кон светот што го напуштаат?“, со што се „фиксира“ главната разлика меѓу енциклопедискиот класицизам на Волтер, полн иронија и полемичност, со резигнираната меланхолија на романтизмот. Вакви и други инспиративни мнемотехнички задачи во учебникот број 13 има на повеќе места, и тоа него го прави, по однос на другите два – разигран, жив, поттикнувачки за учење и истражување.

3. **Дијахронија.** Учебниците, покрај теоретската (синхрониска) имаат и дијахрониска (историска) перспектива, и во одделот (тема) „јазик“ и во одделот (тема) „книжевност“. И во овој поглед, учебникот број 13 е супериорен: дијахрониските факти се одбрани (извршена е селекција на битното од небитното), сведени на *најважното*, а често и групирани (асптрахирани) во јасни и за помнење лесни (мнемотехнички) реченици. Освен тоа, тука голема улога има и дизајнот: графички, овој учебник најпрегледно ги претставува термилошките и дијахрониските особености на стилските формации што ги претставува: класицизам, романтизам, просветителство... Често се користи и табеларно разграничување на една од друга стилска формација (лево класицизам, десно романтизам), за да се покажат различните, често и опозитни „дистинктивни својства“ на тие крупни стилски епохи. Истиот, *показан, индексичен* стил се користи и за темата 1 („Јазик и комуникација“), и за темата 3 („Медиумска писменост“).

За жал, во останатите два учебника се користи главно методот на „акумулација на текст“, односно класична „текстова лекција“, во која графички не се истакнати битните од помалку битните нешта, или дефинициите. Со тоа, на ученикот му е оставена „дополнителна работа“, што би било добро ако тој се наведе на размислување, наместо на „преуредување“ на текстот и потцртување на важното во него, како и изолација на суштината од „накиот“.

4. ОКОЛУ УСОГЛАСЕНОСТА СО НАСТАВНАТА ПРОГРАМА:

Не сите три учебници се усогласени со наставната програма. Во учебникот број 14, на пример, недостига цела една партија – „Романтизмот кај другите балкански народи“, па се испуштени (меѓу другото) и автори како Вук Стефановиќ Караџиќ, Ѓура Јакшиќ, Бранко Радичевиќ, Лаза Костиќ, Јован Јовановиќ Змај, Франце Прешерн, Петар II Петровиќ Његош, Георги Раковски, Наим Фрашери... Ова се сериозна „ампутација“ на добар дел од контекстот на европскиот романтизам. Учебникот број 15 е главно усогласен со наставната програма, но тоа го прави повеќе на формален, одошто на суштински начин, со давање *значење* на она за што се говори.

Така што, учебникот број 13 е усогласен со наставната програма на најтранспарентен, јасен, показан и суштински начин.

Само уште една илустрација за тоа *валидно* (суштинско) и тоа *навелидно* (формално) почитување на наставната програма: на пример, по одделот посветен на романот *Кандид* од Волтер, во сите три ракописи се дава, според програмата за предметот, и оддел посветен на една постмодерна рециклажа на тој роман – драмата *Кандид во земјата на чудата* од македонскиот писател Венко Андоновски. Иако не е јасно зошто во програмата е ставено постмодерно дело во одделот за *просветителство* (Волтер е енциклопедист, Андоновски е постмодернист и тоа може само да внесе забуна кај ученикот, зашто енциклопедистите изразуваат доверба во разумот, а постмодернистите се Ничеовски внуци - скептици), сепак авторите на трите учебници го испочитувале тоа нелогично барање на наставната програма. Но, на различен начин. Во учебникот број 13 тоа е направено најекспликативно, со избор на најпарадигматичен извадок, со богатство од инспиративни прашања, дури и со констатација дека двете дела се *спротивни*; во учебникот број 14 тоа е сторено со видлива *збунетост*, но коректно се наведува дека станува збор за *постмодерна постапка*. Таа постмодерна постапка е објаснета во една реченица („користи цитати и алузии од различни дела на светската литература“, стр. 160) ама не е објаснета постмодерната подетално (на која, повторуваме, не и овде местото како што предвидела програмата). Исто така, во биографијата на авторот се дадени и непотребни податоци: за ученик од втора година не е важно кои награди ги добил авторот кој е оддалечен од Волтер речиси 300 години, а ако веќе се даваат имињата на наградите, тогаш треба да се наведат меѓународните, пред домашните. Доволна била и една единствена реченица: роден тогаш и тогаш, поважни дела, а ја добил меѓународната Толстоева награда за книжевност, Јасна Полјана, која пред него ја добиле и видни писатели: Орхан Памук, Марио Варгас Љоса, Рут Озеки... Овде, напротив, ученикот се оптоварува со неважни податоци и со македонски награди кои ќе ги заборава штом ќе ги прочита, а во списокот на книжевните дела се наведени и монографии кои немаат книжевен карактер, посветени на македонски бизнисмени, а не се наведува најважната, *Зеницата на Македонија* (историја на македонската светлина од Кирил и Методиј до Тоше Проески). Сепак, драмата *Кандид во земјата на чудата* најлошо е претставена во учебникот број 15, каде еден целосно непарадигматичен извадок е „залепен“ за лекцијата посветена на Волтер, без ниеден коментар, па дури извадокот не е ни потпишан, така што не се знае кој е автор на тој текст. За минимална биографија на Андоновски воопшто и не станува збор. Тоа наведува на помисла дека Волтер ја напишал и драмата *Кандид во земјата на чудата*.

5. Авторите на сите три учебника се судриле со еден тежок проблем во подрачјето „Изразување и творење“, каде повторно преамбициозно според програмата, меѓу другите форми за креативно пишување (есеј, био-библиографска белешка или CV) се наоѓа и формата *краток расказ*. Неспорно е мислењето дека оваа форма (и особено „упатството“ *како се пишува краток расказ е претешка* за учениците на оваа возраст. Дури, би се рекло дека *не секој ученик* „треба да знае“ како се пишува краток расказ, зашто не секој ученик, за да има одлична оценка по овој предмет, мора да има и *талант* за писател. Затоа, доколку е само на информативно ниво, тоа е во ред, но во учебникот број 15 се дадени дури и „чекори за пишување расказ“. Изолирани се „пет елементи“ – 1. Лик; 2. Јасна

дилема; 3. Решение на дилемата; 4. Кулминација и 5. Заклучок. Дури и на писател-аматер и на наратор-почетник ќе му падне во очи дека „елементите“ што овде се наведени им припаѓаат на сосема различни кодови на расказниот текст и дека е направена папазјанија од нив: *ликтот* му припаѓа на семичкиот код (Ролан Барт во книгата *S/Z*), *дилемата* му припаѓа на енигматскиот код, *решението на дилемата* е дел од дијегезисот и му припаѓа на енциклопедискиот или сознаен код, а *заклучокот* е „надвор од текстот“, кај читателот, во теоријата на рецепцијата. Самите автори одлично заклучуваат дека „Во процесот на креативното пишување нема единствена формула за пишување краток расказ“, но веќе во следната реченица се демантираат себеси па дури кажуваат и што е „добар“ расказ – „Сепак, добриот краток расказ ги има повеќето или сите од дадените елементи“ (298). Но најмногу збунува што е нацртана и една синосуида на краткиот расказ, при што до врвот на расказот („кулминација“) се доаѓа преку „растечка акција“, а до „решение“, кое е замислено како крај на расказот, се доаѓа преку „паѓачка акција“. Овие термини не ги познава ни една нараторологија. Освен тоа, постојат (особено модернистички раскази) во кои воопшто нема „решение“: уметноста многу повеќе поставува прашања и остава прашалници, одошто дава „решенија“ и остава „извичници“. Ова е убедливо најнеодржливиот дел од овој учебник кој знае и за коректни партии, особено во подразделот „медиумска писменост“, како и во целата прва тема – „Јазик и комуникација“ (особено граматичкиот дел).

Учебникот бр. 13 на далеку поуспешен начин се справува со темата „создавање краток расказ“. Тој не дава РЕЦЕПТ за пишување расказ (нормативна поетика), туку дескрипција на тоа што е краток расказ: „Краткиот расказ е прозна форма со ограничен обем... Тој раскажува за еден настан, еден момент, една ситуација. Краткиот расказ има неколку лика, едно место, едно време. Тој не развива многу паралелни приказни, не опишува долги периоди, не вметнува споредни настани“. И потоа се наведуваат карактеристиките, графички одделно: **концентрираност, економичност, интензивност, единство** при што се дава точна дефиниција на секоја од овие *особини* на расказот, во нов ред, со една реченица. (стр. 301). Авторите се држат до класичната Аристотелова шема на приказната – експозиција, заплет, кулминација, перипетија и расплет (избегнувајќи ги „лизгавите“ термини како „решение“, „растечка акција“ и „опаѓачка акција“) што е поразбирливо за учениците и е за пофалба. Освен тоа, во овој учебник е даден далеку *поисцрпен опис* за тоа што е краток расказ, зашто како посебни графички единици ги наоѓаме „Како се пишува дијалог“, потоа еден совет на искусен раскажувач „Покажи, не кажувај“ (што стручно се преведува *мимезис пред дијегезисот*), па се дава и дефиниција на тој совет: „Оваа техника подразбира чувствата и состојбите на ликот да се прикажат преку постапки, движења, реакции или опис на средината“. Се дава и пример како тоа се *прави*: „Марија седна крај прозорецот и долго го гледаше дождот. Солзите полека ѝ се лизнаа по образите“ (стр. 304). Потоа истите совети се даваат околу важни својства (а не „елементи“) на краткиот расказ: деталите „ја прават приказната појасна и повпечатлива“ (стр. 305), се говори за значењето на пресвртот, се објаснува што е тоа перспектива, се говори за улогата на симболите и метафорите во краткиот расказ (за нив нема ни ред во другиот учебник). Потоа доаѓа секвенца со *практични вежби*, на ниво на учениците и нивните можности, а според дадените совети, сугестии и описи. Во таа смисла, учебникот број 13 е за класа подобар од

оној со број 15, во областа креативно пишување (изразување, творење) и тука нема никакви дилеми.

Освен тоа, во воведниот дел за краток расказ во учебникот број 15, се наоѓаат и контрадикции околу дефиницијата на оваа форма. Се вели дека „...кога се зборува за краткиот расказ во литературата, станува збор за понов жанр со повеќегодишна традиција“. А само еден пасус подоцна се зборува за Чехов како еден од татковците на оваа форма и се вели: „Кога денес се зборува за краток расказ, всушност се мисли на модерна кратка пишувана форма создадена т.е. препознаена на почетокот на 19 век“ (294). Ваквата „нишалка“ со векови и години создава забуна кај читателот на учебникот и да е возрасен, а камоли ако е ученик. Исто така, кога се наведуваат претставниците на краткиот расказ во македонската литература, се прави крупен пропуст: се споменуваат Блаже Конески, Влада Урошевиќ, Димитар Солев, Митко Маџунков (од старите мајстори), се поминува на Александар Прокопиев, Христо Петрески и Оливера Корвезирова, ама ги нема *класиците* на средната генерација: Драги Михајловски (без кој нема македонски краток расказ) Крсте Чачански, Васе Манчев, Димитрие Дурацовски и Блаже Миневски. Единствено што радува во овој оддел е што е одбран одличен пример за краток расказ од одличната Оливера Корвезирова. Но, премалку е тоа за добра наставна единица. И уште една забелешка околу оваа партија: кога се наведуваат светски писатели на краткиот расказ, се вели: „Особено влијателни се Хорхе Луис Борхес, со неговите филозофски и метатекстуални раскази и Хулио Кортасар...“ (стр. 295). Притоа не се објаснува терминот „метатекстуалност“, нешто што на филолошките факултети се учи во трета или четврта година по предметот „наратологија“.

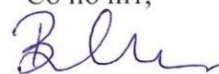
Учебникот број 14 воопшто и нема поглавје за краткиот расказ, туку само за есеј, што само ја потврдува констатацијата дека е најслабо усогласен со наставната програма.

Заклучок

Од сето што до сега се кажа, со компаратистички метод меѓу трите учебници, се посвети внимание најмногу на одделот *книжевност* и *творење/изразување*. За првиот дел, „Јазик и комуникација“ нема што многу да се каже – граматиката е строго нормирана дисциплина и тие оддели во трите учебника се изработени стандардно и задоволително. Но според сите други параметри, учебникот број 13 се издвојува како најдобар, најмалку една класа над учебниците 14 и 15. Се разбира, доколку се одлучи да му се даде предност на овој учебник, и јас лично, а и комисијата, ќе достават дополнително листа на забелешки за подобрување и на овој ракопис.

Оставам можност останатите членови на Комисијата, уважениот проф. д-р Игор Станојоски (Универзитет „Гоце Делчев“ од Штип), и уважената колешка и искусен практичар, професорката Роска Јовановиќ од СУГС „Раде Јовчевски – Корчагин“ од Скопје, или да се придружат кон ова мислење со свои дополнувања и со свој потпис, или да достават нивни стручни мислења, доколку сметаат поинаку. Најважно е да се запази демократската процедура на стручно вреднување на понудените ракописи.

28 април 2023

Со почит,

Скопје

проф. д-р Венко Андоновски, редовен
професор и дописен член на МАНУ

Примено: Prapuar: 04 MAY 2026			
Орг. Един. Njesia Org.	Број: Numër:	Прилог: Shtojçe:	Вредност: Vlerë:
26-456/4			

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 013

по наставниот предмет Македонски јазик и литература

за II одд./год. од Гимназиско образование образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	4
	1.1.2	4
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	4
	1.2.2	4
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	4
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	4
	2.1.2	4
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	4
	2.2.2	4
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	4
	2.3.2	4
	2.3.3	4
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	4
	2.4.2	4
Доколку учебникот е релевантен:		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипи и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.		2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО			
стандард		индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.		3.1.1	4
		3.1.2	4
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.		3.2.1	4
		3.2.2	4
		3.2.3	4
		3.2.4	4
		3.2.5	4
		3.2.6	4
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.		3.3.1	4
		3.3.2	4
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ			
стандард		индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.		4.1.1	4
		4.1.2	4
		4.1.3	4
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.		4.2.1	4
Подрачје 3: ДИЗАЈН			
стандард		индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.		5.1.1	4
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.		5.2.1	4
		5.2.2	4
		5.2.3	4
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.		5.3.1	4
		5.3.2	4

Член на комисија:

Име и презиме:

Венко Ангониоски

Потпис:

Дата на потпишување:

29.04.2026

26-456

Примено:	04 MAY 2026		
Регистар:	Број:	Прилог:	Вредност:
Org. Един.	Numër:	Shtojcë:	Vlerë:
26-456/4			

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 014

по наставниот предмет Македонски јазик и литература

за II одд./год. од гимназиско образование образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	2
	1.1.2	2
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	2
	1.2.2	2
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	2
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	1
	2.1.2	1
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	1
	2.2.2	1
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	2
	2.3.2	2
	2.3.3	2
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	1
	2.4.2	1
Доколку учебникот е релевантен:		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипи и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.		2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО			
стандард		индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.		3.1.1	1
		3.1.2	1
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.		3.2.1	1
		3.2.2	1
		3.2.3	1
		3.2.4	1
		3.2.5	1
		3.2.6	1
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.		3.3.1	1
		3.3.2	1
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ			
стандард		индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.		4.1.1	1
		4.1.2	1
		4.1.3	1
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.		4.2.1	3
Подрачје 3: ДИЗАЈН			
стандард		индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.		5.1.1	1
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.		5.2.1	1
		5.2.2	1
		5.2.3	1
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.		5.3.1	2
		5.3.2	2

Член на комисија:

Име и презиме:

Венко Андоновски

Потпис:

Дата на потпишување:

29.04.2026

Примено: Регистар: 04 MAY 2026			
Орг. Един. Njësia Org.	Број: Niveli:	Прилог: Shtojce:	Вредност: Vlere:
26-456/4			

Образец за индивидуално вреднување на учебникот

(го пополнува секој член на рецензентската комисија одделно и независно од другите членови)

Вреднување на приложениот учебник со шифра 015

по наставниот предмет Македонски јазик и

за II одд./год. од гимназиското образование образование

Подрачје 1: УСОГЛАСЕНОСТ СО НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ		
стандард	индикатор	поени
1.1. Учебникот ги следи темите/подрачјата/модуларните единици предвидени со наставната програма.	1.1.1	2
	1.1.2	2
1.2. Учебникот ја следи наставната програма во поглед на застапеноста на предвидените цели/резултатите од учењето.	1.2.1	1
	1.2.2	1
1.3. Поимите предвидени со наставната програма се вклучени во учебникот.	1.3.1	1
Подрачје 2: ИЗБОР И ПРИКАЗ НА СОДРЖИНИТЕ		
стандард	индикатор	поени
2.1. Лекциите во учебникот се презентирани на начин кој олеснува да се увиди што е тоа што учениците треба да го научат, од аспект на цели/ очекувани резултати и наставни содржини.	2.1.1	1
	2.1.2	1
2.2. Во учебникот се презентирани точни, современи, научно засновани и релевантни сознанија.	2.2.1	1
	2.2.2	1
2.3. Примерите и илустрациите во учебникот се во функција на наставните содржини и се прилагодени на учениците.	2.3.1	1
	2.3.2	1
	2.3.3	1
2.4. Нивото на тежина на содржините во учебникот соодветствува на барањата на наставната програма и на нивото на когнитивниот развој на учениците.	2.4.1	1
	2.4.2	1
Доколку учебникот е релевантен:		
2.5. Учебникот не развива и поддржува стереотипи и предрасуди, туку промовира еднаквост и почитување на различности по сите основи.	2.5.1	4
	2.5.2	4
	2.5.3	4
	2.5.4	4
2.6. Содржините и активностите во учебникот го одразуваат	2.6.1	4

мултиетничниот состав на државата, промовираат почитување на сите етнички заедници во државата и ја поддржуваат меѓуетничката интеграција.		2.6.2	4
Подрачје 3: ПОВРЗАНОСТ СО УЧЕЊЕТО И ПОУЧУВАЊЕТО			
стандард		индикатор	поени
3.1. Учебникот е структуриран и организиран така да овозможува прегледност и го олеснува користењето.		3.1.1	1
		3.1.2	1
3.2. Учебникот е напишан така што им овозможува на учениците сами да учат од него.		3.2.1	1
		3.2.2	1
		3.2.3	1
		3.2.4	1
		3.2.5	1
		3.2.6	1
3.3. Учебникот ги поттикнува учениците со различни предзнаења да ги прошируваат и продлабочуваат знаењата од предметот.		3.3.1	1
		3.3.2	1
Подрачје 4: ЈАЗИК И СТИЛ			
стандард		индикатор	поени
4.1. Јазикот и стилот на кој е напишан учебникот го олеснува разбирањето на содржините.		4.1.1	1
		4.1.2	1
		4.1.3	1
4.2. Учебникот ги почитува јазичните и правописните норми на јазикот на кој е напишан.		4.2.1	4
Подрачје 5: ДИЗАЈН			
стандард		индикатор	поени
5.1. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржините на учебникот.		5.1.1	1
5.2. Графичкото обликување обезбедува целосна прегледност на структурата и содржината на лекциите.		5.2.1	1
		5.2.2	1
		5.2.3	1
5.3. Надворешниот и внатрешниот изглед на учебникот задоволува естетски стандарди.		5.3.1	1
		5.3.2	1

Член на комисија:

Име и презиме:

Венко Андолевски

Потпис:

[Потпис]

Дата на потпишување:

29.04.2026